Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Incidentonderzoek FPC de Kijvelanden (01-03-2020)

Inhoudsopgave

	Voorwoord	**4**
	Samenvatting	**5**
1	**Inleiding**	**9**
1.1	Aanleiding	9
1.2	Doelstelling	9
1.3	Centrale onderzoeksvraag	9
1.4	Onderzoeksaanpak	10
1.4.1	Afbakening	10
1.4.2	Onderzoeksmethoden	10
1.5	Leeswijzer	11
2	**Beschrijving EVBG-afdeling**	**12**
2.1	De EVBG-afdeling	12
2.2	Team EVBG-afdeling	13
2.3	Tbs-gestelde 1	13
2.4	Tbs-gestelde 2	14
3	**Tijdlijn**	**15**
3.1	24 september 2019 – 29 februari 2020	15
3.2	1 maart 2020	21
4	**Thema's**	**24**
4.1	Controle bezoek en invoer van goederen	24
4.1.1	De casus	24
4.1.2	Toegangsbeleid privébezoek en invoer goederen tbs-gestelden	25
4.1.3	De toegangscontrole in de praktijk	25
4.1.4	Team voorportiers	26
4.2	Het team van de EVBG-afdeling	26
4.2.1	De casus	26
4.2.2	Kwantitatieve bezetting	27
4.3	Werkwijze tijdens de gijzeling	29
4.3.1	De casus	29
4.3.2	Gijzelingsbeleid DJI	29
4.3.3	Gijzelingsprotocol de Kijvelanden	29
5	**Slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen**	**32**

5.1	Slotbeschouwing	32
5.2	Ingezette verbetermaatregelen	33
5.3	Conclusie	35
	Bijlagen	
I	**Afkortingen**	**37**

Voorwoord

De Inspectie Justitie en de Veiligheid (hierna: Inspectie) voerde een incidentonderzoek uit in forensisch psychiatrisch centrum (FPC) de Kijvelanden. Op 1 maart 2020 wisten twee extreem vlucht- en beheersgevaarlijke (EVBG) tbs-gestelden de kliniek te ontvluchten door een medewerker te gijzelen onder bedreiging van een mes en een alarmpistool dat op een vuurwapen leek.

Vanzelfsprekend heeft dit incident waarbij sprake is van excessief geweld zowel in de kliniek als daarbuiten en een van de tbs-gestelden het leven laat, enorme impact op de gegijzelde medewerker, de overige medewerkers en tbs-gestelden van de Kijvelanden, de direct omwonenden, de maatschappij en de nabestaanden. Er ontstaat bij een gijzeling en ontvluchting voor professionals een verschrikkelijk dilemma om tussen de veiligheid van hun directe collega of de veiligheid van de maatschappij te kiezen. Ondanks deze emoties waren de medewerkers van de Kijvelanden uitermate bereid om mee te werken aan dit onderzoek. De Inspectie spreekt hier haar waardering over uit.

Het gaat de Inspectie er niet om individuele medewerkers aan te wijzen die verantwoordelijk zijn voor hetgeen is gebeurd. De veiligheid in de kliniek is immers een gedeelde verantwoordelijkheid van alle medewerkers. Wel beoogt de Inspectie te onderzoeken welke factoren deze twee tbs-gestelden de ruimte hebben gegeven om aan wapens te komen, een medewerker te gijzelen en vervolgens de kliniek te ontvluchten.

In dit geval hebben deze factoren betrekking op de gebrekkige uitvoering van de toegangscontrole, het niet in voldoende mate functioneren van het team van de EVBG-afdeling en het gijzelingsprotocol dat onvoldoende handvatten gaf om op het beheersen van een dynamische gijzeling te anticiperen. De randvoorwaarden om in te kunnen spelen op een dergelijk incident waren niet op orde. De Kijvelanden treft inmiddels maatregelen om haar werkprocessen op orde te brengen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen. De Inspectie doet de aanbeveling om deze voortvarendheid vast te houden en zij verwacht over de voortgang te worden geïnformeerd.

H.C.D. Korvinus
Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid

Samenvatting

Aanleiding

Op 1 maart 2020 vindt een incident plaats in forensisch psychiatrisch centrum (FPC) de Kijvelanden. Twee tbs-gestelden (hierna: tbs-gestelde 1 en 2) weten de kliniek te ontvluchten door een medewerker onder bedreiging van een alarmpistool, lijkend op een echt vuurwapen (hierna: wapen) en een mes te gijzelen. Na hun ontvluchting vindt een confrontatie met de politie plaats. Hierbij schiet de politie tbs-gestelde 1 neer waarna hij overlijdt. De politie houdt tbs-gestelde 2 aan.

De Inspectie voerde dit incidentonderzoek uit vanwege de ernst van het incident. De minister van Rechtsbescherming verzocht ook om een onderzoek.

In dit onderzoek stond de vraag centraal hoe de begeleiding van de twee tbs-gestelden voorafgaand aan en tijdens het incident in de Kijvelanden verliep en of daarbij is gehandeld conform beleid. Daartoe sprak de Inspectie met verschillende medewerkers van de Kijvelanden. Ook sprak zij met de medewerker die tijdens het incident is gegijzeld. Voorts voerde de Inspectie een dossierstudie uit waarbij zij verschillende (beleids)documenten bestudeerde. Zij keek hierbij naar de wijze waarop beleid is vertaald naar instructies en op welke wijze medewerkers gefaciliteerd worden hier uitvoering aan te geven. De Inspectie betrok ook de resultaten van het interne onderzoek dat de Kijvelanden zelf uitvoerde en de resultaten van het onderzoek dat Bureau Veiligheid en Integriteit (BV&I) in opdracht van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) uitvoerde. Daarnaast ontving de Inspectie informatie uit het politieonderzoek.

Verblijf beide tbs-gestelden in de Kijvelanden

Beide tbs-gestelden verbleven op de verblijfsafdeling (hierna: afdeling) voor extreem vlucht- en beheersgevaarlijke (EVBG) tbs-gestelden. Tbs-gestelde 1 was aangemerkt als beheersgevaarlijk; hij kreeg deze status vanwege ontwrichtend gedrag tijdens zijn verblijf in een vorige kliniek. Hij werd in september 2019 op de EVBG-afdeling in de Kijvelanden geplaatst. Hij werd intensief begeleid, nauwlettend geobserveerd en kreeg zogeheten hand-in-hand begeleiding, waarbij altijd minimaal een medewerker in zijn directe nabijheid moest zijn. Tbs-gestelde 2 verbleef daar op dat moment al sinds oktober 2017. Hij was aangemerkt als vluchtgevaarlijk; hij wist drie keer eerder uit een gesloten inrichting te ontvluchten waarvan twee keer uit een penitentiaire inrichting en een keer uit een forensisch psychiatrisch centrum. De medewerkers van de Kijvelanden moesten continu in directe nabijheid van hem verkeren.

Drie thema's

Sinds deze twee tbs-gestelden vanaf september 2019 gezamenlijk op de EVBG-afdeling verbleven, vonden een aantal opvallende gebeurtenissen plaats voorafgaand aan en tijdens het incident op 1 maart 2020 die de Inspectie beschrijft in een tijdlijn. Deze gebeurtenissen, waarbij medewerkers onder meer niet handelden conform de instructies en er meer alertheid mocht worden verwacht, heeft de Inspectie nader onderzocht. De Inspectie identificeert meerdere factoren die van invloed waren op het ontstaan van deze gebeurtenissen en daarmee leidden tot de gijzeling en ontvluchting. De Inspectie brengt deze factoren onder in drie thema's:

1. Controle bezoek en invoer goederen

Voorafgaand aan het incident was er herhaaldelijk sprake van een gebrekkige uitvoering van de toegangscontrole bij de partner van tbs-gestelde 1. Hierdoor ontstond de gelegenheid een mobiele telefoon, een wapen met patronen en een mes naar binnen te smokkelen. De Inspectie constateert dat het beleid rondom de toegangscontrole voor zowel de voorportiers als de medewerkers van de afdeling onvoldoende duidelijk was en zij onvoldoende samenwerkten. Ook constateert zij dat medewerkers van de afdeling de toegangscontroles moesten uitvoeren wanneer de voorportiers vanwege een beperkte bezetting de portiersloge niet konden verlaten. Hier zijn de medewerkers van de afdeling echter niet voor opgeleid. De Inspectie constateert daarnaast dat het team van de voorportiers verdere ontwikkeling behoeft waarbij er noodzaak is tot duidelijke instructies en continuïteit in de sturing. De Inspectie ziet namelijk bij de voorportiers en de medewerkers van de afdeling handelingsverlegenheid, mede door onvoldoende training, het niet volgen van de escalatielijn en doordat leidinggevenden het beleid niet eenduidig naleven. De voorportiers zijn onvoldoende bekend met hun verantwoordelijkheden en (beslissings)bevoegdheden, waardoor zij de regie over de toelating van bezoekers uit handen geven.

2. Het team van de EVGB-afdeling

De Inspectie constateert dat het team van de EVBG-afdeling voorafgaand aan het incident niet in voldoende mate functioneerde doordat er sprake was van kwantitatieve[1] en kwalitatieve personele bezettingsproblematiek. In de dagelijkse bezetting werkte het team regelmatig met ondersteuning van medewerkers van andere afdelingen en/of uitzendkrachten. Daarnaast was het team niet op de beoogde kwalitatieve sterkte. Er was sprake van onvoldoende balans tussen zowel intensieve begeleiding als intensieve beveiliging. Hoewel het team van de EVBG-afdeling na het aantreffen van het ijzerzaagje en het geknoopte touw voortvarend optrad, waren zij onvoldoende scherp op het signaleren van en handelen naar risicofactoren en risicogedrag. Voorts verliep de onderlinge samenwerking tussen medewerkers van het team van de EVBG-afdeling niet goed. De individuele kwaliteiten en competenties van de medewerkers van de EVBG-afdeling kwamen onvoldoende tot uiting in het functioneren van het team als geheel. Diverse medewerkers hebben naar de Inspectie uitgesproken dat zij meerdere collega's uit hun team ongeschikt vinden om met deze zware doelgroep zowel de gewenste zorg en behandeling te bieden, als te beheersen en te beveiligen.

[1] Met kwantitatieve personele bezettingsproblematiek doelt de Inspectie op het gegeven dat het team van de EVBG-afdeling niet voldoende bezetting had om alle diensten op de afdeling met eigen medewerkers in te vullen. De diensten op de afdeling werden vervolgens wel volledig ingevuld met het inlenen van medewerkers van andere afdelingen of met uitzendkrachten.

Men diskwalificeert elkaar en er is sprake van ongenoegen en onvrede binnen het team op basis van verschillen in expertise en wijze van functioneren. Maar ook over het niet uniform uitdragen van gemaakte afspraken naar de tbs-gestelden en over de inhoud van de dagelijkse onderlinge overdracht over het beeld van de tbs-gestelden.

Hoewel het afdelingsmanagement de problemen signaleerde, leidde hun maatregelen niet tot het gewenste resultaat. De Inspectie constateert dat het team van de EVBG-afdeling voorafgaand aan het incident in zijn totaliteit onvoldoende was toegerust om te werken met tbs-gestelden met een EVBG-status.

3. Werkwijze tijdens de gijzeling
De Inspectie concludeert dat de voorportiers op 1 maart 2020 werden geconfronteerd met een gijzeling en ontvluchting die zich razendsnel ontwikkelden. Zij handelden bij het zien van het gewelddadige karakter hiervan vrijwel direct in een reflex en openden de buitendeur. Zij waren niet getraind om op een dergelijke dynamische, gewelddadige gijzeling te anticiperen door te vertragen en isoleren. Daarbij merkt de Inspectie op dat het beleid van DJI de mogelijkheid biedt om bij direct ernstig gevaar voor het leven van de gegijzelde, diens veiligheid te prevaleren boven het dicht houden van de buitendeur. De Inspectie concludeert voorts en bovenal dat de Kijvelanden niet de organisatorische, bouwkundige en elektronische randvoorwaarden heeft ingericht voor haar medewerkers om deze dynamische gijzeling te kunnen vertragen en isoleren. De Kijvelanden zou derhalve in ieder geval aandacht moeten hebben voor aanpassingen in het gijzelingsprotocol, (herhalend) trainingsaanbod en het gebouw. Tot slot concludeert de Inspectie dat DJI in de kwaliteitscyclus niet heeft geageerd op de summiere aansluiting van het gijzelingsprotocol van de Kijvelanden op het gijzelingsbeleid van DJI.

Conclusie en aanbevelingen

In dit onderzoek staat de vraag centraal "hoe de begeleiding verliep van de twee tbs-gestelden in FPC de Kijvelanden voorafgaand aan en tijdens het incident en of daarbij is gehandeld conform het beleid". De Inspectie concludeert:

In deze casus was sprake van een gebrekkige uitvoering van de toegangscontrole en het niet in voldoende mate functioneren van het team van de EVBG-afdeling. Ook richtte de Kijvelanden niet de randvoorwaarden in om deze dynamische gijzeling te kunnen vertragen en isoleren. Door de samenloop van deze omstandigheden was het mogelijk voor deze twee tbs-gestelden om aan wapens te komen, een medewerker te gijzelen en de kliniek te ontvluchten.

De Kijvelanden heeft inmiddels maatregelen getroffen voor het verbeteren van de toegangscontrole en het team van de voorportiers. Tevens trof de Kijvelanden verbetermaatregelen gericht op het functioneren van het team van de EVBG-afdeling. De Kijvelanden is voornemens organisatorische verbetermaatregelen te treffen, waaronder in elk geval aanpassing van het gijzelingsprotocol en het trainingsaanbod. Daarnaast verkent de Kijvelanden de bouwkundige en elektronische mogelijkheden.

Aanbeveling aan de Kijvelanden

De Inspectie beveelt de Kijvelanden aan om de reeds ingezette verbetermaatregelen te continueren, de voornemens om te zetten in maatregelen en de voortgang van deze maatregelen te monitoren. De Inspectie verwacht uiterlijk 6 maanden na publicatie van dit rapport een rapportage over de voortgang van de ingezette verbetermaatregelen.

Aanbeveling aan DJI

De Inspectie beveelt DJI aan om in de kwaliteitscyclus bij particuliere instellingen alert te zijn op de aanwezigheid van vereisten die nodig zijn om medewerkers te kunnen laten anticiperen op gijzelingen en ontvluchtingen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op zondag 1 maart 2020 vindt in forensisch psychiatrisch centrum (FPC) de Kijvelanden in Poortugaal een ernstig incident plaats. Twee tbs-gestelden weten te ontvluchten door een medewerker onder bedreiging van een wapen en een mes te gijzelen. Tijdens hun vlucht in een door tbs-gestelde 1 bestelde taxi, vindt een confrontatie plaats met de politie waarbij een van de tbs-gestelden wordt neergeschoten en overlijdt. De ontvluchting met deze mate van geweld bracht een grote schok teweeg bij de medewerkers en tbs-gestelden van de Kijvelanden, bij de omwonenden en in de maatschappij. Op basis van de ernst van dit incident besloot de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie) onderzoek te doen. Daarnaast verzocht de minister voor Rechtsbescherming de Inspectie een onderzoek in te stellen.

1.2 Doelstelling

Met dit onderzoek ging de Inspectie de gebeurtenissen op 1 maart 2020 na. Ook onderzocht de Inspectie hoe de begeleiding van en het (toe)zicht op de twee tbs-gestelden vorm kreeg en of de Kijvelanden heeft gedaan wat zij zou moeten doen. Dit stelt de Inspectie in staat zo nodig leer- en verbeterpunten te benoemen die kunnen bijdragen aan het voorkomen van (ernstige) geweldsincidenten en ontvluchtingen.

1.3 Centrale onderzoeksvraag

Gegeven bovengenoemde doelstelling luidt de centrale vraag van het onderzoek als volgt:

Hoe verliep de begeleiding van de twee tbs-gestelden in FPC de Kijvelanden voorafgaand aan en tijdens het incident en is daarbij gehandeld conform beleid?

Dit leidt tot de volgende deelvragen:

1. Hoe heeft de Kijvelanden gehandeld tijdens het incident op 1 maart 2020?2.
2. Hoe kreeg de begeleiding van de twee tbs-gestelden voorafgaand aan het incident vorm?
3. Welke controles vinden plaats ten aanzien van de veiligheid op de afdeling en in de Kijvelanden en hoe is hier uitvoering aan gegeven?

1.4 Onderzoeksaanpak

1.4.1 Afbakening

In haar onderzoek keek de Inspectie enkel naar het functioneren van de Kijvelanden. Zij onderzocht daarom alleen de gebeurtenissen voorafgaand en tijdens het incident in de Kijvelanden. Gebeurtenissen rondom deze twee tbs-gestelden in eerdere inrichtingen zijn niet meegenomen in dit onderzoek. De Inspectie betrok ook niet de gebeurtenissen die plaatsvonden op 1 maart 2020 nadat de twee tbs-gestelden de kliniek waren ontvlucht en in de taxi stapten. De confrontatie met de politie die vervolgens later plaatsvond, valt derhalve buiten de scope van dit onderzoek.

De Inspectie heeft voorafgaand aan het onderzoek afstemming gezocht met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Beide inspecties zagen op dat moment geen aanleiding een onderzoek in te stellen.

1.4.2 Onderzoeksmethoden

Om tot beantwoording van de centrale onderzoeksvraag te komen, hanteerde de Inspectie de volgende onderzoeksmethoden.

Opstellen tijdlijn
De Inspectie stelde een tijdlijn op van de belangrijkste gebeurtenissen voorafgaand aan het incident. Als startpunt is de Inspectie uitgegaan van het moment dat beide tbs-gestelden samen op de EVBG-afdeling verbleven. Daarnaast beschrijft de Inspectie in detail de gebeurtenissen op 1 maart 2020.

Dossierstudie
De Inspectie ontving van Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) informatie over het gijzelingsbeleid. Van de Kijvelanden ontving zij diverse beleidsdocumenten over het veiligheidsbeleid binnen de kliniek, zoals het gijzelingsprotocol en het toegangs- en uitgangsbeleid. Op afdelingsniveau ontving de Inspectie diverse documenten over het beleid en de vertaling ervan in werkinstructies. De Inspectie ontving ook informatie van de Kijvelanden over de twee tbs-gestelden, zoals rapportages van hun kamercontroles en aan hen opgelegde maatregelen.

De Inspectie verkreeg de resultaten van het interne onderzoek dat de Kijvelanden zelf uitvoerde en de resultaten van het onderzoek dat Bureau Veiligheid en

Integriteit (BV&I) in opdracht van DJI uitvoerde. Ook ontving de Inspectie informatie uit het politieonderzoek.

Schouw
De Inspectie bekeek de camerabeelden van het ontstaan van het incident op de afdeling tot en met het moment dat beide tbs-gestelden in de taxi stapten en deze wegreed.

Ook bezocht de Inspectie de EVBG-afdeling waar de twee tbs-gestelden verbleven.

Interviews
De Inspectie sprak met 26 medewerkers van de Kijvelanden. Zij voerde interviews met medewerkers die direct betrokken waren bij het incident, medewerkers van de portiersloge, medewerkers die betrokken waren bij de behandeling en begeleiding van de twee tbs-gestelden en met enkele staf- en directieleden. Ook sprak de Inspectie met de gegijzelde medewerker.

Omdat de Inspectie zich in dit onderzoek enkel richtte op het functioneren van de Kijvelanden, was dit ook de focus van de interviews. De Inspectie heeft daarom niet gesproken met (de nabestaanden van) de betrokken tbs-gestelden. Ook sprak zij niet met de taxichauffeur.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk geeft de Inspectie een korte toelichting op de twee betrokken tbs-gestelden en de afdeling waar zij verbleven in de Kijvelanden. In hoofdstuk 3 beschrijft de Inspectie de tijdlijn vanaf het moment dat deze tbs-gestelden gezamenlijk op de afdeling verbleven tot en met het incident op 1 maart 2020. In hoofdstuk 4 licht de Inspectie aan de hand van drie thema’s de factoren toe die van invloed waren op de voorbereiding en uitvoering van de ontvluchting door de twee tbs-gestelden. De Inspectie sluit in hoofdstuk 5 af met haar slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen.

2 Beschrijving EVBG-afdeling

FPC de Kijvelanden is een inrichting voor de behandeling van tbs-gestelden. Een rechter legt de maatregel tbs (terbeschikkingstelling) op wanneer iemand een ernstig misdrijf heeft gepleegd en het strafbare feit niet of in verminderde mate aan de verdachte kan worden toegerekend vanwege een psychiatrische ziekte of stoornis. De Kijvelanden kent meerdere afdelingen waar tbs-gestelden op basis van hun draagkracht, de ernst van de psychiatrische gedragsproblemen, het IQ en de behoefte aan begeleiding worden opgenomen.[2] De twee tbs-gestelden die betrokken waren bij het incident op 1 maart 2020, verbleven op de afdeling voor extreem vlucht- en beheersgevaarlijke (EVBG) tbs-gestelden.

2.1 De EVBG-afdeling

Op de EVBG-afdeling biedt de Kijvelanden zeer intensieve zorg aan. De EVBG-afdeling biedt plaats aan maximaal zeven tbs-gestelden. Alle tbs-gestelden die op deze afdeling verblijven hebben een EVBG-status. Deze status houdt in dat zij extreem vlucht- en/of beheersgevaarlijk zijn. Er is sprake van extreme vluchtgevaarlijkheid wanneer iemand in het verleden heeft getracht (al dan niet succesvol) uit een gesloten inrichting te ontvluchten gebruik makend van geweld en/of wanneer verwacht wordt dat herhaling hiervan zal optreden. Er is sprake van extreme beheersmatige gevaarlijkheid wanneer iemand zich in het verleden in een penitentiaire inrichting (PI) of FPC schuldig heeft gemaakt aan het frequent toebrengen van ernstig letsel aan anderen door fysiek geweld, wanneer verwacht wordt dat herhaling zal optreden en/of wanneer verwacht wordt dat dergelijk gedrag op korte termijn niet beheersbaar gemaakt kan worden door therapeutische interventies.[3]

Tbs-gestelden met een EVBG-status vragen om een andere behandeling en beveiliging dan tbs-gestelden zonder EVBG-status. Zo mogen tbs-gestelden op de EVBG-afdeling geen scherpe en/of gevaarlijke voorwerpen op hun kamer hebben, zoals een nagelknipper, glaswerk of schoonmaakmiddelen. Zij mogen ook niet bij elkaar op de kamer komen. Op de EVBG-afdeling worden de maaltijden kant en klaar aangeleverd, zij eten wel gezamenlijk. De EVBG-afdeling kent een andere dagstructuur en dagprogramma dan andere afdelingen. De tbs-gestelden op de EVBG-afdeling hebben vooral een individueel dagprogramma met individuele begeleiding op de afdeling.

[2] https://www.fivoor.nl/locaties/fpc-de-kijvelanden.
[3] FPC de Kijvelanden, Handboek behandelrapportage, blz. 181-184.

2.2 Team EVBG-afdeling

Het team van de EVBG-afdeling bestaat uit 17 medewerkers en heeft plaats voor 7 tbs-gestelden. Het team is divers samengesteld qua geslacht, kennis en ervaring, achtergrond en opleidingsniveau. Het team van de EVBG-afdeling beschikt over twee coördinatoren afdelingsmilieu (CAM). De coördinator neemt positie in tussen het team en het management van de afdeling, maar heeft geen hiërarchische positie. De coördinator is verantwoordelijk voor de dagelijkse coördinatie op de afdeling en draait mee in de bezetting. De coördinatoren zijn de schakel tussen de medewerkers op de afdeling en het management van de afdeling. Dit management bestaat uit een hoofd behandeling en een teammanager. Zij trekken duaal op waarbij het hoofd behandeling verantwoordelijk is voor de inhoudelijke zorg van de tbs-gestelden en de teammanager verantwoordelijk is voor de bedrijfsvoering, waaronder de personele zorg. Op de EVBG-afdeling werken de huidige teammanager en hoofd behandeling samen sinds de invoering van het duale management anderhalf jaar geleden. Daarvoor was het huidige hoofd behandeling verantwoordelijk voor zowel de zorg voor de tbs-gestelden als voor de bedrijfsvoering.

De medewerkers van de EVBG-afdeling moeten de tbs-gestelden veelal individuele begeleiding bieden. Het komt vaak voor dat meerdere medewerkers één tbs-gestelde begeleiden. Om het dagprogramma uit te voeren zijn er altijd, zowel in de vroege als in de late dienst, vier medewerkers aanwezig. Gedurende de nacht, wanneer de deuren van de kamers gesloten zijn, is een medewerker in dienst. De medewerkers op de afdeling zijn verantwoordelijk voor de dagelijkse werkzaamheden. Zij doen dit aan de hand van een dagprogramma waarbij aandacht is voor de structurele contactmomenten zoals pationeren[4] en de maaltijden, en waarbij aandacht is voor de individuele begeleiding van de tbs-gestelden op de afdeling. Daarnaast is het team van de EVBG-afdeling verantwoordelijk voor de verzorging van de tbs-gestelden die in de separeer verblijven. Hierbij gaat ook iemand mee van de afdeling waar de tbs-gestelde van afkomstig is.

2.3 Tbs-gestelde 1

De overleden tbs-gestelde (hierna: tbs-gestelde 1) wordt 24 september 2019 geplaatst op de EVBG-afdeling in de Kijvelanden. Hij komt vanuit FPC de Rooyse Wissel, waar hij ook verbleef op een zeer intensieve zorg afdeling. Daar is hij betrapt op het in bezit hebben van een mes, had hij bij herhaling conflicten met andere tbs-gestelden en dreigde hij zelf met agressie. Ook maakte hij vlogs met een naar binnen gesmokkelde telefoon. Deze tbs-gestelde had eerder (2013-2014) een EVBG-status. In 2016 is een aanvraag voor de EVBG-status afgewezen. In 2019 heeft hij vanwege zijn extreme beheersmatige gevaarlijkheid opnieuw de EVBG-status toegekend gekregen en deze is sindsdien verlengd.[5]

Vanwege zijn beheersgevaarlijkheid werd tbs-gestelde 1 intensief begeleid; hij werd nauwlettend geobserveerd en kreeg zogeheten hand-in-hand begeleiding, waarbij altijd minimaal een medewerker in zijn directe nabijheid is. Dit vanwege zijn voorgeschiedenis. Ook gaf hij meermaals aan het een kick te vinden om

[4] Pationeren is een moment voor de tbs-gestelde in de buitenlucht binnen de muren van de kliniek.
[5] Fivoor. Verlenging EVBG-status tbs-gestelde 1, gescreend (19-02-2020).

medewerkers te slim af te zijn. Het viel medewerkers op dat hij geïnteresseerd was in de beveiliging van de Kijvelanden.

Tbs-gestelde 1 had een partner. Hij had hier regelmatig contact mee. Zij belden dagelijks met elkaar. Ook kreeg hij met regelmaat bezoek van zijn partner en haar zoon. Tijdens deze bezoeken zocht hij vaak de grenzen van het toelaatbare op. De Inspectie werkt dit nader uit in hoofdstuk 3.

2.4 Tbs-gestelde 2

Tbs-gestelde 2 wordt op 23 oktober 2017 geplaatst op de EVBG-afdeling in de Kijvelanden. Hij heeft een EVBG-status vanwege vluchtgevaarlijkheid door eerdere ontvluchtingen; in 2017 ontvluchtte hij uit FPC de Pompestichting, in 2016 keerde hij niet terug van een onbegeleid verlof in FPC de Kijvelanden en hij ontvluchtte twee keer uit een PI. De huidige EVBG-status is in 2017 toegekend en sindsdien jaarlijks verlengd.[6]

Het doel op de EVBG-afdeling was om deze tbs-gestelde voor te bereiden op doorstroom naar een reguliere afdeling. Mede daarom had hij dagbesteding buiten de afdeling op de houtwerkplaats. Vanwege zijn vluchtgevaarlijkheid mocht hij zich niet onbegeleid in de kliniek bewegen. Hij moest zowel op de houtwerkplaats als op de afdeling in continue directe nabijheid van een medewerker zijn. Medewerkers op de afdeling moesten tevens alert zijn wanneer frustraties bij hem toenamen, omdat hiermee ook het risico op een ontvluchting toenam.

[6] Fivoor. Verlenging EVBG-status tbs-gestelde 2, gescreend (19-02-2020).

3 Tijdlijn

In dit hoofdstuk beschrijft de Inspectie in een tijdlijn de belangrijkste gebeurtenissen. In paragraaf 3.1 komen de gebeurtenissen rondom de twee tbs-gestelden vanaf september 2019 tot en met 29 februari 2020 – de dag voor het incident – aan bod. De Inspectie kiest voor deze tijdspanne omdat tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 pas nadat tbs-gestelde 1 in september 2019 op de EVBG-afdeling is geplaatst, daar samen verblijven. Tbs-gestelde 2 verblijft dan al sinds oktober 2017 op de EVBG-afdeling. De Inspectie beschrijft in de tijdlijn de voor deze casus relevante momenten waarop zich incidenten voordoen met tbs-gestelde 1 of tbs-gestelde 2, er belangrijke beslissingen over hen zijn genomen en er bijzonderheden plaatsvinden rondom de bezoekmomenten van tbs-gestelde 1. Vervolgens werkt de Inspectie in paragraaf 3.2 de gebeurtenissen op 1 maart 2020 in een tijdlijn gedetailleerd uit.

De Inspectie baseert de gehele tijdlijn op basis van diverse documenten die zij van de Kijvelanden ontving en de gesprekken die zij voerde met medewerkers van de Kijvelanden. Daarnaast geeft de Inspectie in de tijdlijn delen van de verklaringen van tbs-gestelde 2[7] en van de partner van tbs-gestelde 1[8] weer die zij bij de politie aflegden. Deze verklaringen staan beschreven in een kader. Deze verklaringen beschrijven het perspectief van tbs-gestelde 2 en de partner van tbs-gestelde 1 op de gebeurtenissen. Ten tijde van het inspectieonderzoek heeft de inhoudelijke rechtszitting van tbs-gestelde 2 en de partner van tbs-gestelde 1 nog niet plaatsgevonden. Derhalve spreekt de Inspectie zich niet uit over het waarheidsgehalte van deze verklaringen.

Deze tijdlijn is beschrijvend van aard waarbij de Inspectie nog niet beoordeelt of het handelen van medewerkers conform beleid en instructies is. Dit komt in hoofdstuk 4 aan de orde.

3.1 24 september 2019 – 29 februari 2020

24 september 2019 – plaatsing tbs-gestelde 1

Tbs-gestelde 1 wordt op 24 september 2019 geplaatst op de EVBG-afdeling.

Hij ontvangt met regelmaat bezoek van zijn partner. Zij neemt soms ook haar zoon van 12 jaar oud mee. Gemiddeld komt zij om de twee weken in het weekend op

[7] Politie, PV 1e verhoor (3-3-2020), PV 2e verhoor (9-3-2020), PV 3e verhoor (28-4-2020).
[8] Politie, PV 1e verhoor (16-3-2020), PV 2e verhoor (18-3-2020), PV 3e verhoor (20-4-2020).

bezoek. Zij voert met toestemming van de kliniek elk bezoek diverse goederen in voor tbs-gestelde 1. Eenmaal voert tbs-gestelde 1 met toestemming van de kliniek ook iets uit; op 14 december 2019 geeft hij €450 contant geld aan zijn partner mee. De bezoeken van zijn partner en haar zoon zijn onbegeleid, dat wil zeggen dat het bezoek plaatsvindt op de kamer van tbs-gestelde 1 waarbij de deur van zijn kamer moet openblijven. Tijdens de bezoeken gaat tbs-gestelde 1 regelmatig de discussie aan met de medewerkers van de afdeling omdat hij de deur van zijn kamer gesloten wil houden. Tbs-gestelde 1 krijgt eenmaal toestemming voor bezoek zonder toezicht, waarbij zijn partner op bezoek komt en de deur van zijn kamer dicht mag, zodat zij intiem kunnen zijn.

15 januari 2020 – kamercontrole tbs-gestelde 1

Bij een reguliere kamercontrole van tbs-gestelde 1 vinden de medewerkers geen bijzonderheden.[9]

1 februari 2020 – bezoek van partner en haar zoon aan tbs-gestelde 1

Tbs-gestelde 1 krijgt bezoek van zijn partner en haar zoon van 12 jaar. Tijdens dit bezoek neemt de partner van tbs-gestelde 1 haar handtas mee. Dit is geen algemeen beleid. Omdat in de kliniekregels van de Kijvelanden echter niet expliciet is opgenomen dat een handtas niet mee naar binnen mag, krijgt de partner van tbs-gestelde 1 hier op zijn verzoek toestemming voor.

Bij de toegangscontrole gaat de handtas door de scan. De partner van tbs-gestelde 1 is door een medewerker van de afdeling opgehaald bij de bezoekersingang. De partner van tbs-gestelde 1 haalt zelf enkele spullen uit haar tas en laat die aan de betreffende medewerker van de afdeling zien.

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart aan de politie dat zij die dag een mobiele telefoon in haar handtas mee naar binnen smokkelde. Deze telefoon had zij verstopt in de bodem van haar handtas. Zij haalde bewust zelf spullen uit haar handtas om te laten zien, zodat de medewerker van de afdeling niet zelf ook nog in de tas zou kijken.

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart verder dat zij al eerder in de Kijvelanden een telefoon naar binnen smokkelde. Ook in de vorige inrichting waar tbs-gestelde 1 verbleef smokkelde zij contrabande naar binnen, zoals telefoons, USB-sticks, simkaarten en een smartwatch. Zij verklaart dat bij zijn overplaatsing naar de Kijvelanden tbs-gestelde 1 enkele van deze spullen nog in zijn bezit had.

6 februari 2020 – kamercontrole tbs-gestelde 2

Bij een reguliere kamercontrole van tbs-gestelde 2 vinden medewerkers een ijzerzaagje, verstopt in een elpee. Ook vinden ze snoeren en schilderstape. Deze spullen nemen de medewerkers in beslag.[10]

[9] FPC de Kijvelanden, formulier kamercontrole (15-01-2020).
[10] FPC de Kijvelanden, formulier kamercontrole (06-02-2020).

6 februari 2020 – kamercontrole tbs-gestelde 1

Bij de kamercontrole van tbs-gestelde 1 vinden de medewerkers twee spuitbussen met gas om een aansteker mee te vullen. Ook nemen de medewerkers een blu-ray speler in beslag omdat dit apparaat open was en opnieuw moet worden verzegeld.[11]

> De partner van tbs-gestelde 1 verklaart bij de politie dat tbs-gestelde 1 de contrabande die zij naar binnen smokkelde in zijn televisie bewaarde.

7 februari 2020 – maatregel kamerafzondering tbs-gestelde 2

De Kijvelanden zegt tbs-gestelde 2 een maatregel kamerafzondering aan vanwege het aantreffen van onder meer het ijzerzaagje. De metaalwerkplaats in de Kijvelanden gebruikt exact dezelfde ijzerzaagjes. Het vermoeden bestaat dat tbs-gestelde 2 dit ijzerzaagje van de metaalwerkplaats heeft meegesmokkeld.

> Tbs-gestelde 2 verklaart op dat moment tegen de medewerkers – maar ook later bij de politie – dat hij het ijzerzaagje al in zijn bezit had sinds zijn verblijf in een vorige inrichting. Aan de medewerkers vroeg tbs-gestelde 2 of er een ijzerzaagje werd gemist. Hij verklaart later bij de politie dat de medewerkers bij een inventaris geen zaagje misten.

De maatregel kamerafzondering houdt in dat hij dagelijks een uur kan pationeren en de overige tijd op zijn kamer blijft. Ook moeten minimaal twee medewerkers hem begeleiden.[12] Deze maatregel dient als doel dat dit de risico's op ontvluchting beperkt gedurende het onderzoek van de Kijvelanden naar de mogelijke ontvluchtingsplannen van tbs-gestelde 2. Tevens komt hij gedurende dit onderzoek dan niet in aanraking met andere tbs-gestelden.[13]

9 februari 2020 – spitactie als gevolg van vermissing mes op de EVBG-afdeling

Op 8 februari raakt een mes om brood mee te smeren van de EBVG-afdeling zoek. Hierop vindt de volgende dag een spitactie plaats waarbij medewerkers alle kamers en groepsruimtes van de EVBG-afdeling controleren. De Kijvelanden schakelt hiervoor ondersteuning in van de Landelijk Bijzondere Bijstandseenheid (LBB)[14]. Om de veiligheid in de kliniek en op de afdeling te kunnen waarborgen, krijgen alle tbs-gestelden van de EVBG-afdeling een maatregel kamerafzondering opgelegd.[15]

Bij deze spitactie wordt op de afdeling een geknoopt touw, volgens de kliniek lijkend op een touwladder, in een leeg pak mineraalwater gevonden. Ook wordt op het sportveld een gefabriceerde inbussleutel gevonden met een bitje dat past op de kozijnen van de kamers van de tbs-gestelden op de EVBG-afdeling. Bij tbs-gestelde 2 vindt men schuurpapier op zijn kamer.

---

[11] FPC de Kijvelanden, formulier kamercontrole (06-02-2020).
[12] FPC de Kijvelanden, dagrapportage tbs-gestelde 2 (07-02-2020).
[13] FPC de Kijvelanden, formulier mededeling van de beslissing op grond van artikel 34 Beginselenwet Verpleging ter beschikking gestelden. (07-02-2020).
[14] Het LBB is onderdeel van de Dienst Vervoer en Ondersteuning en wordt onder meer ingezet bij zoekacties naar verboden goederen in justitiële inrichtingen.
[15] FPC de Kijvelanden, formulier mededeling van de beslissing op grond van artikel 34 Beginselenwet Verpleging ter beschikking gestelden. (09-02-2020).

Het aangetroffen ijzerzaagje, het geknoopte touw en de inbussleutel duiden op mogelijke ontvluchtingsplannen vanaf de EVBG-afdeling. De medewerkers Toegang en Beveiliging (hierna: voorportiers) worden hierover geïnformeerd en zij krijgen de instructie om gedurende de nachtelijke uren de camerabeelden van deze afdeling continu te observeren in de portiersloge.

Tbs-gestelde 2 verklaart op dat moment tegen de medewerkers – maar ook later bij de politie – dat hij het schuurpapier gebruikte voor zijn persoonlijke verzorging en niks af weet van de andere gevonden spullen.

10 februari 2020 – controle beheer en leefgeld tbs-gestelde 2

Tbs-gestelde 2 heeft ter voorbereiding op een eventuele overplaatsing naar een vervolgafdeling de beschikking over contant geld en zijn betaalpas. Hij moet hiervoor een kasboek bijhouden. Naar aanleiding van de gevonden spullen wordt de rekening van tbs-gestelde 2 gecontroleerd op transacties die mogelijk verdacht zijn en die duiden op ontvluchtingsplannen. Er wordt niets aangetroffen.

11 februari 2020 – kamerwissel

Tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 verblijven op de afdeling in aangrenzende kamers. Er heerst het vermoeden dat zij met elkaar communiceren door de muur heen. Er wordt besloten om tbs-gestelde 2 over te plaatsen zodat er twee kamers tussen hen inzitten en communicatie niet langer mogelijk is.

Uit het politieonderzoek blijkt dat tbs-gestelde 1 en 2 met elkaar contact onderhielden via een mobiele telefoon en een smart-tv. Door gebruik te maken van de hotspot konden zij via internet chatten.

13 februari 2020 – continueren maatregel kamerafzondering tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2

Wanneer het mes op 8 februari zoekraakt, krijgen alle tbs-gestelden op de EVBG-afdeling de maatregel kamerafzondering opgelegd. Op 13 februari wordt deze maatregel bij alle tbs-gestelden opgeheven, met uitzondering van tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2. Het team van de EVBG-afdeling heeft sterke aanwijzingen dat zij betrokken zijn bij de aangetroffen goederen die duiden op ontvluchtingsplannen.

Na de vondst van het geknoopte touw en de inbussleutel zijn camerabeelden bekeken. Op deze beelden is te zien dat tbs-gestelde 1 het pak mineraalwater met daarin het geknoopte touw weggooit. Ook is op camerabeelden te zien dat hij zich op het sportveld begeeft op de plek waar de inbussleutel is gevonden.[16] Tevens is op de camerabeelden te zien dat hij op 9 februari een briefje onder de deur van tbs-gestelde 2 schuift.[17]

De medewerkers van de EVBG-afdeling krijgen de instructie om niet alleen tbs-gestelde 2, maar ook tbs-gestelde 1 goed in de gaten te houden, hand-in-hand begeleiding te bieden waarbij niet meer dan twee meter afstand mag zijn en om alert te zijn op invoer van goederen door zijn partner.

[16] Fivoor. Verlenging EVBG-status tbs-gestelde 1, gescreend (19-02-2020).
[17] Fivoor. Verlenging EVBG-status tbs-gestelde 2, gescreend (19-02-2020).

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart over het geknoopte touw dat tbs-gestelde 1 deze wilde gebruiken als touwladder om over het hek bij de luchtplaats te klimmen. Hij maakte deze touwladder van dweilen door deze aan elkaar te vlechten en aan elkaar te knopen.

Ook verklaart de partner van tbs-gestelde 1 dat tbs-gestelde 2 de treden voor de touwladder op zijn kamer had. Deze treden zagen eruit als plankjes met gaatjes erin die dienden als tv-meubel. Hij zou deze op de houtwerkplaats hebben gemaakt.

Tbs-gestelde 2 ontkent bij de politie op enige manier betrokken te zijn geweest bij het fabriceren van een touwladder. Hij verklaart bij de politie dat er bij hem op zijn kamer geen houten latjes zijn gevonden en dat hij deze ook nooit op zijn kamer heeft gehad.

14 februari 2020 – contact met FPC de Rooyse Wissel

Het hoofd behandeling van de EVBG-afdeling neemt contact op met FPC de Rooyse Wissel, het FPC waar tbs-gestelde 1 eerder verbleef. Uit dit contact blijkt dat zij vermoedens hadden dat de partner van tbs-gestelde 1 voor hem spullen mee naar binnen smokkelde.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid neemt contact op met het hoofd behandeling van de Kijvelanden nadat tbs-gestelde 1 hen belde en zich daarbij voordeed als een medewerker van de Kijvelanden. Het hoofd behandeling verzoekt de voorportiers extra alert te zijn op uitgaande telefoongesprekken van tbs-gestelde 1 omdat hij zich mogelijk voordoet als medewerker.

18 februari 2020 – metaaldetectie bij betreden en verlaten kamer tbs-gestelden EVBG-afdeling

De medewerkers van de EVBG-afdeling controleren de tbs-gestelden met metaaldetectie bij het betreden en verlaten van hun kamer. De aanleiding voor deze controle is dat het mes dat op 8 februari vermist raakt, nog immer zoek is. Na een aantal dagen is deze controle weer opgeheven.

26 februari 2020 – uitbreiding programma tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2

Tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 zitten respectievelijk sinds 9 en 7 februari op een maatregel kamerafzondering. Tijdens deze maatregel hebben zij dagelijks recht op een uur pationeren. De rest van de dag verblijven zij op hun kamer. Beiden hebben gedurende hun maatregel 2-mans benadering. Dit houdt in dat twee medewerkers een tbs-gestelde in- en uitsluiten en dat altijd twee medewerkers in de buurt zijn wanneer de tbs-gestelde uit zijn kamer is.

Tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 spreken dagelijks met het hoofd behandeling en een medewerker van de afdeling over de aangetroffen spullen en de mogelijke ontvluchtingsplannen. Beiden geven volgens de kliniek onvoldoende openheid en ontkennen betrokkenheid. Er is sprake van een impasse waarbij de spanningen bij beide tbs-gestelden oplopen. Bij beiden is spanning een risicofactor op vlucht- danwel beheersgevaarlijk gedrag. Om deze impasse te doorbreken en omdat acuut gevaar op een ontvluchting is geweken door de vondst van de spullen, besluit het afdelingsmanagement hen beiden dagelijks een groepsmoment van 30 minuten op

de afdeling te geven.[18] Hierbij geeft het hoofd behandeling nadrukkelijk de instructie aan medewerkers van de afdeling dat tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 niet samen op de groep mogen zijn.

29 februari 2020 – bezoek van partner en zoon aan tbs-gestelde 1

Tbs-gestelde 1 heeft bezoek van zijn partner en haar zoon. Aangezien hij een maatregel kamerafzondering heeft, betreft dit een begeleid bezoek. Hierbij dient het bezoek onder begeleiding op de afdeling plaats te vinden voor de duur van maximaal 1 uur. Omdat de partner van tbs-gestelde 1 van ver moet komen, is op de duur van het bezoek een uitzondering gemaakt en mogen zij 2 uur op bezoek komen.

Bij de toegangscontrole van de partner en haar zoon, zijn een voorportier en een medewerker van de afdeling betrokken. De toegangscontrole van de zoon verloopt zonder problemen, de metaaldetectie gaat niet af en hij gaat pieploos naar binnen. Bij de partner gaat de metaaldetectie wel af; zij heeft een rok met gespen aan. Het piepen van de metaaldetectie wordt daaraan geweten. De voorportier komt uit de portiersloge om de partner met de handscan te controleren. Van de twee handscans die er zijn, is bij de een de batterij leeg en de ander doet het niet. De partner tilt vervolgens haar rok omhoog waaronder zij een legging aan heeft, de voorportier ziet hierbij geen bijzonderheden. De partner en haar zoon mogen doorlopen en worden door de medewerker van de afdeling meegenomen.[19] Op de afdeling aangekomen loopt de partner direct naar de kamer van tbs-gestelde 1 om daar naar het toilet te gaan.

Tijdens dit bezoek van partner en haar zoon, dat begeleid en op de afdeling moet plaatsvinden, zijn er ook onbegeleide momenten. Uit camerabeelden blijkt dat zowel tbs-gestelde 1 als zijn partner meerdere malen, onbegeleid, op zijn kamer zijn. De partner is drie keer onbegeleid aanwezig op de kamer van tbs-gestelde 1, zelf is hij acht keer onbegeleid op zijn kamer aanwezig. Zij zijn ook eenmaal samen onbegeleid op zijn kamer. Het laatste kwartier van het bezoek gaat tbs-gestelde 1 met zijn partner en haar zoon naar de patio. Op de patio lopen zij met zijn drieën rondjes terwijl de twee begeleidende medewerkers bij de deur staan.

Tijdens dit bezoek hebben tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 tweemaal contact met elkaar. Eenmaal wanneer tbs-gestelde 2 terugkomt van het pationeren en tbs-gestelde 1 met zijn bezoek op de afdeling zit. Zij omhelzen elkaar, waarbij het niet precies duidelijk is wat zij tegen elkaar zeggen. De andere keer wanneer tbs-gestelde 1 langs de kamer van tbs-gestelde 2 loopt op weg naar de patio. Tbs-gestelde 1 gaat met tbs-gestelde 2 een kort gesprek aan door het raam van diens kamerdeur. Er zijn op dat moment twee medewerkers aanwezig, tbs-gestelde 1 zegt: "hé, rustig aan hè" tegen tbs-gestelde 2. Het is niet duidelijk of er meer is gezegd.[20]

[18] Document kamerafzondering tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2.
[19] Politie, PV Camerabeelden 2003071130AMB (07-03-2020).
[20] Politie, PV Camerabeelden 2004071129AMB (08-04-2020).

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart aan de politie dat zij tijdens dit bezoek een alarmpistool, lijkend op een echt vuurwapen (hierna: wapen), een extra houder met knalpatronen en een mes heeft meegesmokkeld. Ze gebruikte hiervoor een geprepareerde boxershort van tbs-gestelde 1. Tbs-gestelde 1 had hier aan de voorkant, waar er dubbele stof zit, twee vakjes gemaakt. Hier kon zij alles in kwijt. Over de boxershort droeg zij een legging en nog een broekje om alles strak op zijn plek te houden. Daarover droeg zij een rok met gespen en een wijd shirt. De partner van tbs-gestelde 1 koos bewust deze rok met metalen gespen uit, zodat zij hier het afgaan van de metaaldetectie aan kon wijten. Bij het omhoog doen van de rok zouden de spullen dan niet opvallen.

Op de afdeling aangekomen ging zij direct naar de kamer van tbs-gestelde 1 om de spullen in een prullenbak te leggen die hiervoor klaarstond. Tbs-gestelde 1 droeg volgens zijn partner dit wapen tot aan het incident op zijn lichaam. Hij gebruikte hiervoor een elastieken holster dat eruitzag als een band voor zijn rug. Met die reden heeft zijn partner dit in een vorige kliniek ook ingevoerd.

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart bij de politie dat zij dit wapen, de patronen en het mes betaalde van onder meer de €450 die tbs-gestelde 1 op 14 december 2019 aan haar meegaf.

3.2 1 maart 2020

Het incident op 1 maart 2020 vindt plaats in de namiddag. Er zijn dan vier medewerkers op de EVBG-afdeling werkzaam; twee vaste medewerkers van de afdeling (medewerkers 1 en 2), een vaste medewerker van een andere afdeling (medewerker 3) en een ervaren medewerker van het uitzendbureau ‘Inzetbaar’ (medewerker 4). Op 1 maart starten vanaf 14.00 uur de patio- en groepsmomenten van de twee betrokken tbs-gestelden.

14.00 uur

Tbs-gestelde 1 heeft een individueel begeleid patiomoment van een uur. Twee medewerkers begeleiden hem hierbij. Zij sluiten hem na dit patiomoment weer in op zijn kamer.

15.00 uur

Tbs-gestelde 2 heeft om 15.00 uur een individueel begeleid patiomoment van een uur. Wanneer de twee medewerkers die tbs-gestelde 2 begeleiden met hem buiten op de patio komen, zien ze daar een banaan en een fles water liggen. Tbs-gestelde 2 loopt hier direct op af en loopt vervolgens naar het raam van tbs-gestelde 1 waarna zij contact hebben met elkaar. Voor de aanwezige medewerkers is niet te verstaan wat zij tegen elkaar zeggen. De banaan is weggegooid op de patio en de fles water is later door medewerker 4 teruggegeven aan tbs-gestelde 1.

16.00 uur

Tbs-gestelde 2 heeft aansluitend aan zijn patiomoment een groepsmoment van 30 minuten. Hij wordt om 16.30 uur op zijn kamer ingesloten.

16.35 uur
Twee medewerkers sluiten tbs-gestelde 1 uit voor zijn groepsmoment van 30 minuten. De medewerkers lopen terug naar kantoor, daar is nog een derde medewerker aanwezig. Medewerker 4 zit op dat moment samen met een tbs-gestelde in de huiskamer op de afdeling.

16.36 uur
Tbs-gestelde 1 loopt naar kantoor waar op dat moment de drie medewerkers aanwezig zijn. Hij vraagt aan een van hen of hij de markeerstift die hij eerder kreeg al heeft teruggegeven. Wanneer hij hoort dat dit niet het geval is, loopt hij terug naar zijn kamer.

Tbs-gestelde 1 komt na enkele seconden zijn kamer weer uit en loopt rechtstreeks naar kantoor. Daar haalt hij het wapen tevoorschijn, richt dit op de drie aanwezige medewerkers en schiet op hen. Hij roept "Dit is geen geintje, ga liggen, ga liggen". Vervolgens trekt hij ook het naar binnen gesmokkelde mes tevoorschijn en zegt "Het is serieus". De drie medewerkers trekken zich vervolgens terug uit het kantoor naar de tussenruimte op de afdeling en maken alarm. Tbs-gestelde 1 loopt hierop het kantoor uit en de groep op.

16.37-16.38 uur
Tbs-gestelde 1 loopt de groep op en richt het wapen op medewerker 4. Deze moet op zijn knieën gaan zitten. Onder dreiging van het wapen en een mes dwingt tbs-gestelde 1 hem om de kamer van tbs-gestelde 2 te openen. Deze komt direct zijn kamer uit.

De tbs-gestelden dwingen medewerker 4 naar de deur te lopen die naar een gang op de begane grond leidt. Wanneer zij deze gang inlopen komen zij een medewerker van een andere afdeling tegen die op het alarm loopt. Tbs-gestelde 1 scheldt deze medewerker uit en schiet twee keer op deze medewerker en raapt de hulzen op. De tbs-gestelden en de gegijzelde medewerker lopen verder naar een kruispunt waar vier gangen op uitkomen. Op het kruispunt wil tbs-gestelde 1, die medewerker 4 onder schot heeft, daar voorbijlopen, maar tbs-gestelde 2 roept een aantal keren dat hij de andere kant op moet en wijst naar de deur richting de portiersloge.

De tbs-gestelden en de gegijzelde medewerker lopen door de deur een volgende gang in, waarop tbs-gestelde 1 tegen de gegijzelde medewerker zegt "Lopen naar de buitendeur nu". Tbs-gestelde 1 vraagt aan tbs-gestelde 2 of hij het mes heeft en deze bevestigt dit. Terwijl ze verder lopen belt tbs-gestelde 1 via een oortje met iemand.

Vervolgens komen de tbs-gestelden en de gegijzelde medewerker aan bij de deur naar de bezoekersingang bij de portiersloge. Tbs-gestelde 1 roept naar de gegijzelde medewerker dat hij de deur open moet doen. Deze geeft aan dat hij dat niet kan omdat de voorportiers deze deur vanuit de portiersloge bedienen. Vervolgens roept tbs-gestelde 1 dat de medewerker op zijn knieën moet gaan zitten. Tbs-gestelde 1 houdt hem hierbij onder schot en zegt tegen tbs-gestelde 2 "Zet dat mes op zijn strot".

16.39 uur
De voorportiers krijgen om 16.36 uur het eerste reguliere alarm binnen vanaf de EVBG-afdeling. Zij bekijken de camera’s van de afdeling en zien op dat moment drie mensen wegrennen van de afdeling naar het trappenhuis. Het is niet gelukt om hen

daarna nog in beeld te krijgen. Daarna krijgen zij nog meerdere alarmen, waaronder om 16.39 uur een gijzelalarm. Wanneer zij het gijzelalarm binnen krijgen horen zij tegelijkertijd geschreeuw bij de deur van de bezoekersingang naar de kliniek. De voorportiers hebben zicht op deze deur en horen "Doe de deur open", waarna zij dit ook doen. De twee tbs-gestelden en de gegijzelde medewerker lopen de bezoekersingang in en tbs-gestelde 1 schiet direct op het glas van de portiersloge. De voorportiers herkennen de drie mannen niet. Tbs-gestelde 1 dwingt de gegijzelde medewerker op zijn knieën, tbs-gestelde 2 houdt hierbij het mes op de keel van de gegijzelde medewerker. De voorportiers zien dan pas dat het om een medewerker gaat doordat zijn sleutelbos zichtbaar is. Tbs-gestelde 1 schreeuwt nogmaals "Doe die deur open" en schiet wederom op het glas van de portiersloge. De voorportiers maken de buitendeur open.

De beide tbs-gestelden ontvluchten de kliniek. Zij laten de gegijzelde medewerker buiten achter bij de ingang naar de kliniek.

16.40 uur

De tbs-gestelden stappen in een gereedstaande taxi en rijden met geopende zijdeur weg.

De voorportiers bellen 112.

Tbs-gestelde 2 verklaart bij de politie dat hij niet betrokken was bij de voorbereiding van deze gijzeling en ontvluchting. Tbs-gestelde 2 beroept zich bij de politie meerdere malen op zijn zwijgrecht.

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart dat zij wist dat tbs-gestelde 1, tijdens zijn groepsmoment, samen met tbs-gestelde 2 wilde ontvluchten. Zij belde die dag op verzoek van tbs-gestelde 1 via de voorportier naar hem zodat tbs-gestelde 1 wist wie daar zat, een man of een vrouw. Gedurende het incident belt tbs-gestelde 1 met haar. Vanaf het moment dat hij wordt uitgesloten om 16.35 uur, tot het moment dat hij wordt doodgeschoten, hebben zij telefonisch contact.

De partner van tbs-gestelde 1 verklaart dat hij haar meerdere malen vroeg hem te helpen te ontsnappen, ook uit andere FPC’s. Hij vroeg daarbij ook om een echt vuurwapen. Ook vroeg hij haar om foto’s te maken van het hek en de buitenkant van de FPC’s. De partner van tbs-gestelde 1 verklaart dat hij o.a. wilde weten wie er bij de voorportiers werkten en hoe de procedure daar verliep. Ook hoorde hij hier medewerkers van de afdeling over uit.

4 Thema's

In de tijdlijn van het vorige hoofdstuk vinden een aantal opvallende gebeurtenissen plaats voorafgaand aan en tijdens het incident op 1 maart. Zo lukt het de partner van tbs-gestelde 1 om ongemerkt een telefoon, een wapen, knalpatronen en een mes naar binnen te smokkelen. Op de afdeling waar de twee tbs-gestelden verblijven vinden medewerkers spullen die duiden op ontvluchtingsplannen en die zij linken aan hen. De kliniek zet voortvarend acties uit, echter zonder het gewenste resultaat. Ondanks de getroffen maatregelen weet tbs-gestelde 1 toch over wapens te beschikken en samen met tbs-gestelde 2 een medewerker te gijzelen en te ontvluchten. Deze gijzeling leidt tot een ontvluchting doordat er noch de tijd noch de mogelijkheden waren om tijdig en adequaat in te grijpen.

Deze gebeurtenissen, waarbij medewerkers onder meer niet handelden conform de instructies en er meer alertheid mocht worden verwacht, heeft de Inspectie nader onderzocht. De Inspectie identificeert meerdere factoren die van invloed waren op het ontstaan van deze gebeurtenissen en daarmee leidden tot de gijzeling en ontvluchting. De Inspectie brengt deze factoren onder in drie thema's;

1. Controle bezoek en invoer goederen (paragraaf 4.1).
2. Het team van de EVGB-afdeling (paragraaf 4.2).
3. Werkwijze tijdens de gijzeling (paragraaf 4.3).

Elke paragraaf in dit hoofdstuk start met de gebeurtenissen die deze casus kenmerken en de factoren die hierin een rol speelden. In de subparagrafen die daarop volgen gaat de Inspectie nader in op de context en beoordeelt zij of het handelen van medewerkers conform beleid en instructies was.

4.1 Controle bezoek en invoer van goederen

4.1.1 De casus

Uit de tijdlijn valt op dat de partner van tbs-gestelde 1 haar handtas mee mocht nemen naar de afdeling, mits deze goed werd gecontroleerd. Uit de interviews blijkt dat de medewerkers van de afdeling niet allemaal zijn getraind in het controleren van goederen en ook niet helder voor ogen hebben wat de taakverdeling tussen hen en de voorportiers is bij de toegangscontrole. Hierdoor was het mogelijk dat de mobiele telefoon die de partner van tbs-gestelde 1 op 1 februari in haar handtas

had, niet werd opgemerkt. Op 29 februari mocht de partner van tbs-gestelde 1 naar de afdeling terwijl de metaaldetectiepoort een signaal gaf. De handscans bleken niet te werken. Zowel de voorportier als de medewerker van de afdeling ging niet over tot de mogelijkheid van fouilleren en/of het ontdoen van het kledingstuk waarvan zij vermoedden dat het signaal veroorzaakte. Beiden hebben nagelaten de escalatielijn te volgen en het dienstdoende ANW (avond-nacht-weekend) -hoofd te betrekken. Als gevolg hiervan kon de partner van tbs-gestelde 1 ongemerkt het wapen, de knalpatronen en het mes naar binnen smokkelen.

In diezelfde periode instrueert de EVGB-afdeling de voorportiers 's nachts de camerabeelden van de afdeling continu te observeren. Dit was niet algemeen bekend bij de voorportiers, net als dat zij alert moesten zijn op uitgaande telefoontjes van tbs-gestelde 1. Tegelijk heeft de EVBG-afdeling niet met de portiersloge gecommuniceerd over de vermoedens van FPC de Rooyse Wissel dat de partner van tbs-gestelde 1 in het verleden betrokken was bij de invoer van contrabande.

4.1.2 Toegangsbeleid privébezoek en invoer goederen tbs-gestelden

Het toegangsbeleid van de Kijvelanden stelt dat voor de uitvoering van de toegangscontrole de voorportiers verantwoordelijk zijn, maar de uitvoering van de toegangscontrole belegd is bij zowel de voorportier áls de medewerker van de afdeling.[21] De voorportier dient voorafgaand aan de controle de bezoeker te wijzen op welke voorwerpen verboden zijn. De voorportier vraagt de bezoeker om alle bagage en/of inhoud van zakken door de bagagescan te halen, door deze in de daarvoor bestemde bakken te leggen. De voorportier controleert zo nodig de bagage visueel op de aanwezigheid van verboden voorwerpen die de bagagescan niet kan detecteren. Vervolgens moet de bezoeker door de metaaldetectiepoort lopen. Wanneer de bezoeker niet zonder signaal door de metaaldetectiepoort gaat, spoort de voorportier met behulp van de handscan op wat het signaal veroorzaakt. De bezoeker kan ook aan de kleding worden gecontroleerd (fouillering). Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de visitatieruimte om de privacy van de bezoeker te waarborgen. De voorportiers kunnen deze visuele en fysieke controles enkel uitvoeren wanneer hun bezetting dit toelaat. De Kijvelanden hanteert het beleid dat altijd minimaal twee voorportiers in de portiersloge moeten zitten. Bij een bezetting van drie voorportiers kan een van hen de portiersloge verlaten voor deze controles.

Pas wanneer de metaaldetectiepoort geen signaal meer geeft, mag de bezoeker de kliniek betreden. Blijft de metaaldetectiepoort reageren en kan de bezoeker niet aantonen wat de reden hiervan is, moet de voorportier de bezoeker in eerste instantie de toegang weigeren. In dat geval moet de voorportier contact opnemen met het hoofd behandeling van de afdeling of buiten kantooruren met het ANW-hoofd, waarna zij in afstemming met de achterwacht besluiten of de bezoeker al dan niet naar binnen mag.[22]

4.1.3 De toegangscontrole in de praktijk

De Inspectie constateert dat de regels en procedures rondom de toegangscontrole van privébezoek van tbs-gestelden bij de voorportiers onvoldoende duidelijk zijn.

[21] Fivoor, Toegangs- en uitgangsbeleid, p.11.
[22] Fivoor, Toegangs- en uitgangsbeleid, p.16.

Het is voor hen onduidelijk of zij de bezoeker aan de kleding mogen controleren (fouilleren) en dat zij bij een blijvend signaal van de metaaldetectiepoort het hoofd behandeling/ANW-hoofd moeten betrekken. In de praktijk komt het ook voor dat zij in hun handelen en besluitvorming overruled worden door andere disciplines, zoals het ANW-hoofd of een hoofd behandeling. De Inspectie constateert daarnaast dat niet alle voorportiers zijn getraind om te kunnen fouilleren.

Zowel uit het beleid als uit de interviews wordt niet duidelijk hoe de gezamenlijke uitvoering tussen voorportier en de medewerker van de afdeling bij de toegangscontrole vorm zou moeten krijgen. In de praktijk voert veelal de medewerker van de afdeling de toegangscontrole uit omdat in de portiersloge vaak geen drie voorportiers aanwezig zijn.

Om de toegangscontrole conform het beleid uit te kunnen voeren, is het van belang dat ook de medewerkers van de afdelingen hiertoe geëquipeerd zijn. De Inspectie constateert echter dat zij niet allemaal zijn getraind om spullen te controleren en te fouilleren. Voor de medewerkers van de afdeling is het daarnaast niet duidelijk of zij bevoegd zijn om een bezoeker te fouilleren.

De Inspectie ziet bij de voorportiers en de medewerkers van de afdeling handelingsverlegenheid, door onvoldoende training, het niet volgen van de escalatielijn en doordat leidinggevenden het beleid niet eenduidig naleven. De voorportiers zijn onvoldoende bekend met hun verantwoordelijkheden en (beslissings)bevoegdheden, waardoor zij de regie over de toelating van bezoekers uit handen geven.

4.1.4 Team voorportiers

Het team van de voorportiers bestaat uit 16 fte, waarvan velen al jaren werkzaam zijn bij de Kijvelanden. Het team heeft te maken gehad met veel wisselingen van leidinggevenden, wat van invloed is op de continuïteit van de sturing, de verbinding met de afdelingen en de professionalisering van het team. Onder meer de verbouwing van de portiersloge in 2017 en een professionaliseringstraject in diezelfde periode hadden moeten leiden tot een betere werking van de portiersloge. De Inspectie constateert dat er meer investering in het team van de portiersloge nodig is om hen professioneel en zelfstandig te laten werken en zo de handelingsverlegenheid weg te nemen.

4.2 Het team van de EVBG-afdeling

4.2.1 De casus

Na het aantreffen van onder meer het ijzerzaagje en het geknoopte touw zette de Kijvelanden diverse acties uit om het risico op een ontvluchting weg te nemen, zoals de spitacties, de maatregelen kamerafzondering en de kamerwissel van tbs-gestelde 2.

Uit de tijdlijn valt tegelijk op dat de EVBG-afdeling een aantal handelingen heeft nagelaten of niet altijd consequent of goed handelde. Zo leidde uitspraken van het FPC waar tbs-gestelde 1 eerder verbleef dat zijn partner contrabande binnensmokkelde, niet tot een aanscherping van haar toegangscontrole. Daarnaast gaf tbs-gestelde 1 contant geld aan zijn partner waarvan de bestemming niet is

gecontroleerd. Tbs-gestelde 1 zocht ook de grenzen van de afspraken en regels op de afdeling op, zoals de nabijheid van de medewerkers tijdens bezoek en de invoer van spullen die niet in een FPC thuishoren waarbij hij soms die ruimte kreeg en soms profiteerde van het gebrek aan eenduidigheid in de begeleiding. Daarnaast mocht de partner van tbs-gestelde 1 haar handtas meenemen naar de afdeling waarbij de grondige controle op contrabande niet door opgeleid personeel werd uitgevoerd. Ook in de begeleiding van tbs-gestelde 2 was er niet continu zicht op hem, zoals bij zijn dagbesteding. Tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 zagen gedurende de maatregel afzondering toch kans om met elkaar in contact te blijven. Bij het laatste bezoek van de partner van tbs-gestelde 1 werden de bijzonderheden bij haar toegangscontrole niet gedeeld met de collega's op de afdeling. Ook is tijdens dit bezoek zowel tbs-gestelde 1 als zijn partner meermalen uit het zicht van het personeel geweest. Zijn partner mocht bijvoorbeeld tijdens de maatregel geen gebruik maken van het toilet op zijn kamer. Deze signalen leidden niet tot aanvullende controles, zoals het nadien uitvoeren van een kamercontrole op contrabande.

Op de dag van het incident draaide het team op de EVBG-afdeling niet op de gewenste sterkte; niet alle diensten werden ingevuld door vaste medewerkers van het team. Van de vier man bezetting waren twee vaste medewerkers in dienst, een invaller van een andere afdeling van de Kijvelanden en een invalkracht van een uitzendbureau. Laatstgenoemde betreft degene die werd gegijzeld door de twee tbs-gestelden. De invalkracht is een ervaren medewerker die vaker inviel op afdelingen van de Kijvelanden. Hij had ook eerder op EVBG-afdeling gewerkt. Bij aanvang van zijn dienst werd hij geïnformeerd over de EVBG-afdeling en in het bijzonder over deze twee tbs-gestelden.

4.2.2 Kwantitatieve bezetting

In de periode voorafgaand aan het incident was sprake van personeelstekort op de EVBG-afdeling. Vrijwel dagelijks werden een of meerdere diensten (vroeg, tussen of laat) niet gedraaid met de beoogde dagelijkse bezetting van vier vaste medewerkers van de EVBG-afdeling. Er werd daarom met regelmaat gewerkt met een invalkracht van uitzendbureau Inzetbaar.[23] De respondenten geven aan dat deze invalkrachten – maar ook invallers van andere afdelingen van de Kijvelanden – niet altijd geschikt waren om op de EVBG-afdeling te werken.

Het werken met medewerkers van andere afdelingen en invalkrachten, voor een hele dienst of een kort moment, vraagt veel van de medewerkers van het eigen team die dan in dienst zijn. Tbs-gestelden, maar ook de andere medewerkers, komen met vragen allereerst naar de medewerkers van de eigen afdeling. Ook ligt de verantwoordelijkheid voor een goed verloop van het dagprogramma primair bij de medewerkers van het eigen team. Uit de gesprekken blijkt dat bij diverse medewerkers sprake is van (psychische) vermoeidheid, zij hebben het gevoel in de overlevingsstand te staan.

4.2.3 Kwalitatieve bezetting

Het team van de EVBG-afdeling handelde in deze casus en meer in het algemeen, niet volgens afspraken en werkte onvoldoende secuur. Zo vonden reguliere kamercontroles weinig plaats, het team kwam de beoogde frequentie niet na. Er is

[23] Overzicht Fivoor inhuur 2020.

ook maar een select aantal medewerkers opgeleid om kamercontroles uit te voeren. Daarnaast vond er veel discussie plaats rondom uitgezet beleid. Bijvoorbeeld hoeveel zicht er moest zijn op tbs-gestelde 1 en het bezoek van zijn partner. Of wanneer er momenten waren dat er geen zicht was op tbs-gestelde 2 bij zijn dagbesteding of bij zijn terugkomst hiervan. Tevens voerde het team de ingezette metaaldetectie vanwege het ontbreken van een mes niet consequent uit, waardoor deze maatregel al snel werd opgeheven. Ten slotte blijkt op basis van het incident dat tbs-gestelde 1 tijdens zijn maatregel kamerafzondering vrij van de leefruimte naar zijn kamer kon lopen, zijn kamerdeur tijdens het groepsmoment niet dicht ging en de deur van de stafkamer open bleef staan terwijl er op dat moment twee tbs-gestelden op de afdeling waren.

Uit de gesprekken met medewerkers van de EVBG-afdeling blijkt dat in 2018 in korte tijd veel wisselingen plaatsvonden binnen het team van de EVBG-afdeling. Veel medewerkers van de EVBG-afdeling zijn korter dan twee jaar op de afdeling werkzaam. Diverse medewerkers hebben naar de Inspectie uitgesproken dat zij meerdere collega's uit hun team ongeschikt vinden om met deze zware doelgroep zowel de gewenste zorg en behandeling te bieden, als te beheersen en te beveiligen. Men diskwalificeert elkaar en er is sprake van ongenoegen en onvrede binnen het team op basis van verschillen in expertise en wijze van functioneren. Maar ook het niet uniform uitdragen van gemaakte afspraken naar de tbs-gestelden en over de inhoud van de dagelijkse onderlinge overdracht over het beeld van de tbs-gestelden.

Het afdelingsmanagement signaleerde in de maanden voorafgaand aan het incident dat het niet goed liep in het team. De balans tussen behandelen en beheersen kwam onvoldoende tot uiting. De gewenste zelfstandigheid en teamprofessionalisering bleef uit. Dit werd veroorzaakt en in stand gehouden door meerdere factoren, zoals uitval van een aantal sleutelfunctionarissen, de zwaarte van de doelgroep en het veelvuldig werken met niet eigen vast personeel. Op deze signalen zijn door het afdelingsmanagement acties uitgezet, zoals wisselingen in het team en het aanstellen van een tweede coördinator. Ook werd in de teamoverleggen meer aandacht besteed aan de onderlinge samenwerking en het uniform uitdragen van gemaakte afspraken.

De Inspectie constateert dat deze maatregelen niet hebben geleid tot het gewenste resultaat. Het team van de EVBG-afdeling was in zijn begeleiding en behandeling van de tbs-gestelden voorafgaand aan het incident te veel afhankelijk van een beperkt aantal ervaren en op de doelgroep toegeruste medewerkers om de forensische scherpte[24] op het beoogde niveau te houden. Hoewel het team van de EVBG-afdeling na het aantreffen van het ijzerzaagje en het geknoopte touw voortvarend heeft opgetreden, waren zij onvoldoende scherp op het signaleren van en handelen naar risicofactoren en risicogedrag. Of wanneer deze wel werden waargenomen, reageerden zij hier als team niet adequaat op. De gebrekkige samenwerking droeg niet bij aan het samenbrengen van de verschillende signalen. Datzelfde geldt voor de gevolgen die het inconsequent handelen door het team had op de ruimte die deze twee tbs-gestelden namen om de regels en afspraken te omzeilen en grenzen op te zoeken. De Inspectie constateert dat ondanks de meerdere overlegvormen die het team kent, het hen ontbreekt aan onderlinge

[24] De Inspectie verstaat onder deze term dat medewerkers voortdurend alert zijn op de risico's in het gedrag van tbs-gestelden, en deze niet alleen signaleren, maar hier ook naar handelen.

veiligheid, zij durven zich weinig kwetsbaar op te stellen en voelen zich onvoldoende door elkaar en leidinggevenden gehoord.

4.3 Werkwijze tijdens de gijzeling

4.3.1 De casus

Op 1 maart 2020 om 16.36 uur bedreigde tbs-gestelde 1 de aanwezige medewerkers op de EVBG-afdeling, hij maakte hierbij gebruik van een wapen en een mes. Hij gijzelde vervolgens een medewerker en dwong hem om tbs-gestelde 2 uit te sluiten. Onder bedreiging van het wapen en het mes dwongen zij de medewerker de deuren naar de uitgang te openen. De laatste twee deuren bij de portiersloge kunnen alleen door de voorportiers worden geopend. Tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 bedreigden de gegijzelde medewerker en de voorportiers om deze (buiten)deuren te openen. Dit deden zij, waarna tbs-gestelde 1 en tbs-gestelde 2 om 16.40 uur de Kijvelanden ontvluchtten.

4.3.2 Gijzelingsbeleid DJI

DJI actualiseerde in 2016 zijn gijzelingsbeleid[25] voor het (voorkomen van) gijzelingssituaties in de justitiële inrichtingen, klinieken en detentiecentra van DJI. Belangrijke uitgangspunten in dit beleid zijn dat bij een gijzeling voorkomen moet worden dat er (extra) risico’s ontstaan voor de veiligheid van de gegijzelde en dat de (buiten)deuren in principe dicht blijven. Hieruit volgt dat zoveel mogelijk gehandeld moet worden conform het adagium "vertragen en isoleren". In het eerdere beleid van DJI werd dit geduid als het "deuren dicht beleid".[26] Het gijzelingsbeleid gaat voorts in op de mogelijkheden die inrichtingen hebben om het principe van "vertragen en isoleren" vorm te geven. Daarbij wordt ook opgemerkt dat er niet van mag worden uitgegaan dat bij het optimaal benutten van deze mogelijkheden elke gijzeling dusdanig vertraagd kan worden dat de politie en het Openbaar Ministerie (OM) deze over kunnen nemen.[27] Het gijzelingsbeleid voorziet in een divers aanbod van trainingen.

De locaties moeten zelf het gijzelingsbeleid van DJI nader uitwerken in concrete procedures en instructies in hun eigen calamiteitenplan. Het gijzelingsbeleid biedt ruimte aan particuliere inrichtingen, zoals de Kijvelanden, om afspraken te maken met DJI over de wijze waarop zij het gijzelingsbeleid hanteren. DJI heeft in oktober 2019 de laatste audit Security, Safety en Housing (SSH) uitgevoerd bij de Kijvelanden. In deze audit zijn geen opmerkingen geplaatst bij het protocol van de Kijvelanden rondom gijzeling en ontvluchting.[28]

4.3.3 Gijzelingsprotocol de Kijvelanden

De Kijvelanden beschikt over een gijzelingsprotocol, als onderdeel van het calamiteitenplan. Elementen uit het gijzelingsbeleid van DJI staan in het

[25] DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI.
[26] Vertragen heeft als doel tijd te winnen zodat buiten de muren van de inrichting een opvolgingssituatie in gereedheid kan worden gebracht en/of de hoofdofficier de verantwoordelijkheid voor de situatie overneemt. Deze tijd wordt ook benut om de inzet van onderhandelaars te realiseren. Isoleren heeft als doel om te voorkomen dat de gijzelnemer zich door grote delen van de inrichting beweegt. (DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 21).
[27] DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 21.
[28] Follow-up SSH-audit, DJI, oktober 2019.

gijzelingsprotocol. Zo is uitgewerkt hoe gijzelalarm gemaakt kan worden en op welke wijze opvolging en opschaling plaatsvindt tijdens een gijzeling. Tevens is beschreven hoe de crisisorganisatie in een gijzelingssituatie vorm krijgt. In het gijzelingsprotocol staan ook de stappen die de medewerkers van de portiersloge en medewerkers van de afdelingen kunnen nemen tijdens een gijzeling.[29] De voorportiers moeten de buitendeuren dicht doen en niemand mag meer naar buiten. Ook dienen zij alle deuren in de kliniek – indien mogelijk – fysiek te sluiten en te zorgen voor het uitschakelen van de decentrale elektronische bediening van de deuren.[30] Het gijzelingsprotocol van de Kijvelanden is geschreven op een statische gijzeling[31], het gaat niet in op de handelwijze bij een dynamische gijzeling[32]. In het gijzelingsprotocol staat niet beschreven op welke wijze de Kijvelanden uitvoering geeft aan het uitgangspunt van DJI om te "vertragen en isoleren". Het protocol gaat nauwelijks in op de organisatorische, bouwkundige of elektronische mogelijkheden van de Kijvelanden, zoals het compartimenteren van bouwdelen en het inzetten van sluissystemen[33] die in het gijzelingsbeleid van DJI worden genoemd.

Het gijzelingsbeleid van DJI schrijft voor dat de directeur verantwoordelijk is voor het beëindigen van de gijzeling en naar bevind van zaken dient te handelen conform het uitgangspunt dat de buitendeuren in principe dicht blijven.[34] In het protocol van de Kijvelanden ontbreekt het echter aan een duidelijke instructie over de bediening van de elektronisch bedienbare deuren en wie bevoegd is voor het uitschakelen en inschakelen van deze deuren, waaronder de buitendeur.

Handelwijze tijdens de gijzeling op 1 maart 2020

De Inspectie constateert dat in deze casus sprake was van een gijzeling die zich zeer snel ontwikkelde, zowel in de mate van geweld als in de tijd. De twee tbs-gestelden stonden binnen vier minuten buiten.

De snelheid van de ontvluchting kreeg door meerdere factoren vorm. Ten eerste omdat het gebouw en de organisatie, waaronder het gijzelingsprotocol van de Kijvelanden, niet zijn ingericht om in te spelen op een dynamische gijzeling.[35] Ten tweede gijzelden de twee tbs-gestelden een medewerker omdat die de beschikking had over de middelen om de deuren tot aan de bezoekersingang te openen. Ten derde maakten de medewerkers op de EVBG-afdeling niet direct gijzelalarm maar meermalen regulier alarm. Een toegesnelde medewerker van een andere afdeling die op het reguliere alarm afkwam, maakte gijzelalarm. Op dat moment stonden de twee tbs-gestelden en de gegijzelde medewerker echter al bij de bezoekersingang. De voorportiers werkzaam in de naastgelegen portiersloge bedienen deze deur en de deur daarna van de bezoekersingang naar buiten. Tot slot maakten de voorportiers vrijwel direct de deur naar de bezoekersingang open, evenals de buitendeur. De voorportiers hadden conform beleid kunnen proberen de situatie te vertragen door de eerste deur en de buitendeur dicht te houden. De buitendeur zou in principe pas open mogen als de politie buiten de inrichting aanwezig is en in staat

[29] Fivoor, Calamiteitenplan FPC Kijvelanden, Crisisbeheersing Deel 2 Calamiteitenplan, blz. 6-8, blz. 12-18.
[30] Fivoor, Calamiteitenplan FPC Kijvelanden, Crisisbeheersing Deel 2 Calamiteitenplan, p. 16.
[31] Hieronder wordt een gijzeling verstaan waarbij de gijzelnemer in principe niet de intentie heeft zich met de gegijzelde door het gebouw te bewegen (DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 10).
[32] Hieronder wordt een gijzeling verstaan dat als doel heeft om de inrichting of kliniek te ontvluchten. (DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 10.).
[33] DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 22.
[34] DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 12, blz. 17.
[35] De Inspectie gaat in het rapport niet nader in op deze kenmerken omwille van de interne veiligheid van de Kijvelanden. Dit heeft de Inspectie wel geadresseerd in gesprek met de directie van de Kijvelanden.

is de gijzeling te beëindigen, tenzij de aanwezige eindverantwoordelijke de inschatting maakt dat het leven van gegijzelde(n) in direct ernstig gevaar is.[36]

Uit de gesprekken met de gegijzelde medewerker en de voorportiers en na het zien van de camerabeelden maakt de Inspectie op dat de twee tbs-gestelden excessief geweld gebruikten. Zij bedreigden medewerkers waarbij tbs-gestelde 1 meermaals schoot, ook gericht naar medewerkers. Tbs-gestelde 1 hield de gegijzelde medewerker continu onder schot en bedreigde hem verbaal. Tbs-gestelde 2 had het mes op zijn keel. Hierdoor zag de gegijzelde medewerker geen andere mogelijkheid dan mee te werken. Bij de portiersloge aangekomen hield dit geweld aan en schoot tbs-gestelde 1 op het glas van de portiersloge.

De Inspectie constateert dat de voorportiers niet hebben geprobeerd om de situatie te vertragen, isoleren en op te schalen. De voorportiers handelden vrijwel direct in een reflex om hun collega te beschermen. Omwille van de veiligheid van hun collega zagen zij geen andere mogelijkheid dan de deuren te openen. Het uitgangspunt van DJI om voor de veiligheid van hun collega te kiezen prevaleerde daarmee voor hen boven het uitgangspunt om de deuren dicht te houden.

Trainingen gijzelingsprotocol

De Kijvelanden biedt na de 5-daagse basis weerbaarheidstraining geen aanvullende trainingen aan medewerkers om te leren omgaan met een gijzeling. Een aantal medewerkers nam wel deel aan de training ´eerste contact gijzelnemer´ van DJI. De Kijvelanden besloot dat zij niet van haar medewerkers kon verwachten deze taak in de praktijk ten uitvoer te brengen. Hierop paste de Kijvelanden eind 2019 het protocol aan; de Kijvelanden gaat niet direct het contact met de gijzelnemer aan maar komt tot een diagnose en informeert de politie. De politie gaat vervolgens het contact aan. Sindsdien wordt doordeweeks elke ochtend een teammanager en een hoofd behandeling aangewezen die moeten reageren op een gijzelalarm. In het weekend reageert het aanwezige ANW-hoofd op een gijzelalarm.

Uit de interviews maakt de Inspectie op dat de Kijvelanden, na de aanpassing van het protocol eind 2019, voornemens was om medewerkers van de afdelingen en hoofden behandeling te gaan trainen op het gijzelingsprotocol. Deze waren echter nog niet ingepland ten tijde van het incident. De Kijvelanden nam de voorportiers niet mee in deze training vanuit de gedachte dat een gijzeling zich enkel op een afdeling afspeelt en zich niet ontwikkelt tot een dynamische gijzeling.

De Inspectie constateert dat de voorportiers op geen enkele wijze waren voorbereid om het adagium "vertragen en isoleren" in de praktijk te brengen.

[36] DJI (2016) Circulaire gijzelingsbeleid DJI, blz. 23

5 Slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen

5.1 Slotbeschouwing

De EVBG-afdeling is een afdeling voor zeer intensieve zorg. Hier verblijven extreem vlucht- en/of beheersgevaarlijke tbs-gestelden. Zij hebben intensieve begeleiding en intensieve beveiliging nodig om het risico op vlucht- en beheersgevaarlijk gedrag te minimaliseren. Dit vraagt van alle medewerkers die zowel direct als indirect contact hebben met deze tbs-gestelden om bewustzijn en handelingsbekwaamheid om met deze risico's om te gaan. Het waarborgen van de veiligheid is immers een verantwoordelijkheid van de hele kliniek.

Van de voorportiers en medewerkers van de afdeling die betrokken zijn bij de toegangscontrole, mag forensische scherpte worden verwacht ten aanzien van het bezoek en de spullen die het bezoek meeneemt. Zij dienen er alert op te zijn dat de bezoeker 'veilig' is wanneer deze naar de afdeling gaat. Te allen tijde, en dat geldt voor alle afdelingen, moeten zij voorkomen dat bezoekers gevaarlijke en/of verboden spullen mee naar binnen nemen. Juist bij tbs-gestelden met een EVBG-status mag extra forensische scherpte worden verwacht en nog eens temeer in deze casus, waarbij bekend was dat bij hem sprake was van ontvluchtingsplannen en er vermoedens waren dat het bezoek van tbs-gestelde 1 contrabande naar binnen smokkelde.

Medewerkers van de EVBG-afdeling dienen in hun dagelijks werk bewust te zijn van de risicofactoren en de risicosignalen van tbs-gestelden. Zij dienen hier vervolgens adequaat op te reageren. Dat vraagt allereerst om een solide en stabiel team dat in staat is deze intensieve mate van zorg en begeleiding te bieden. Een team dat forensisch scherp is, op elkaar is ingespeeld, over voldoende ervaring en expertise beschikt en waarbij alle teamleden dezelfde visie uitdragen met aandacht voor zowel het beheersen als het behandelen van deze tbs-gestelden. Waar bij elke tbs-gestelde aandacht is voor de juiste balans tussen relationele veiligheid en de fysieke beveiliging.

Verschillen tussen teamleden kan een kracht zijn, maar ook een zwakte. Het team van de EVBG-afdeling, inclusief de coördinatoren en het afdelingsmanagement, is nog niet in staat gebleken de verschillen samen te brengen en van elkaar te leren. Er is onvoldoende onderling vertrouwen om zaken te bespreken en uit te spreken. Dit bemoeilijkt de samenwerking. Dat de dagelijkse bezetting op de EVBG-afdeling

niet volledig uit vaste medewerkers van het eigen team bestaat, is een complicerende factor.

De Inspectie merkt op dat zij al in een eerder onderzoek constateerde dat de personele bezetting kwetsbaar is in de Kijvelanden. In februari 2017 stak een tbs-gestelde van de Kijvelanden een medewerker neer. Het slachtoffer overleed twee dagen later aan zijn verwondingen. De Inspectie Justitie en Veiligheid en de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd voerden gezamenlijk een onderzoek uit naar dit incident. Dit rapport verscheen in 2018. Een belangrijke conclusie luidde dat de milieutherapie en de relationele veiligheid op de afdeling onder druk stonden vanwege de (sectorbrede) personele bezettingsproblematiek.[37] In november 2018 bezochten de inspecties de Kijvelanden opnieuw. Zij concludeerden wederom dat met name de personele bezetting kwetsbaar blijft.[38] Anno 2020 blijkt de personele bezetting nog immer een aandachtspunt.

De twee tbs-gestelden in deze casus hebben gebruik gemaakt van de kwetsbaarheden in de toegangscontrole en de kwetsbaarheden in het functioneren van het team van de EVBG-afdeling. Tbs-gestelde 1 wist wapens binnen te smokkelen waarmee hij samen met tbs gestelde 2 een medewerker kon gijzelen. Van een inrichting als de Kijvelanden mag men verwachten dat deze dermate is ingericht dat dit niet kan leiden tot een ontvluchting. Toch is dat in deze casus wel gebeurd. De Kijvelanden beschikte in deze casus niet over afdoende mogelijkheden om een ontvluchting te voorkomen.

5.2 Ingezette verbetermaatregelen

Naar aanleiding van het incident voerde de Kijvelanden een intern onderzoek uit. De resultaten van dit onderzoek en de verbetermaatregelen die daaruit voortvloeien zijn gebundeld in de factsheet ‘Scherper op veiligheid’. Deze factsheet publiceerde de Kijvelanden op 20 april jl. op haar website.[39] De belangrijkste verbetermaatregelen zijn het aanscherpen van de toegangscontroles en het correct uitvoeren van het bezoekbeleid. Naast de uit het incident voortkomende verbetermaatregelen voerde de Kijvelanden ook aanvullende maatregelen door. De Inspectie licht deze toe.

Verbetermaatregelen toegangscontrole

De toegangscontrole voor bezoekers is aangescherpt. Er mogen maximaal drie bezoekers tegelijk aanwezig zijn in de bezoekersingang. Tevens is het bezoek nu in tijdsblokken verdeeld waardoor bezoekers niet in grote aantallen tegelijk naar binnen komen. Dit geeft de medewerkers in de portiersloge meer rust en overzicht om de bezoekers te controleren op contrabande. Bezoekers moeten door de metaaldetectiepoort en deze mag geen signaal afgeven. De handscans zijn afgeschaft. Wanneer een bezoeker niet zonder signaal naar binnen kan, dient diegene het kledingstuk dat het signaal blijft geven uit te trekken. De bezoeker kan hiervoor gebruik maken van het toilet bij de bezoekersingang. Indien de bezoeker dan nog steeds een signaal afgeeft, dient de voorportier de bezoeker te fouilleren of wanneer deze hier niet aan wil meewerken, de toegang te weigeren. Een

[37] Inspectie Justitie en Veiligheid en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Steekincident FPC de Kijvelanden, blz. 8.
[38] Inspectie Justitie en Veiligheid en Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Bevindingen voortgang verbetermaatregelen. 07-03-2019.
[39] https://www.fivoor.nl/nieuws/fpc-de-kijvelanden-resultaten-intern-onderzoek-naar-gijzeling-en-ontvluchting-op-1-maart.

uitzondering hierop vormen bezoekers die een medische verklaring kunnen overleggen, waarbij fouillering zal plaatsvinden of de bezoeker op die plek geen contrabande verstopt. Bezoekers mogen alleen nog noodzakelijke spullen mee naar binnen nemen in een doorzichtige plastic tas.

De voorportiers controleren inmiddels ´s nachts de goederen bestemd voor tbs-gestelden, zoals invoer van spullen en post. Zij kunnen deze dan in alle rust goed controleren. Het besluit om invoer te weigeren komt daarmee ook bij de voorportiers te liggen.

Ten slotte zullen alle voorportiers een training krijgen in het uitvoeren van de toegangscontrole. In deze training komen aspecten zoals fouilleren, X-ray en het controleren van tassen aan de orde.

Ook de controle van het personeel is aangescherpt. Voorheen werd 1 op de 20 medewerkers bij binnenkomst gecontroleerd, nu is dat 1 op de 10. Deze controle vindt at random plaats. Wanneer medewerkers niet zonder signaal van de detectiepoort naar binnen kunnen, moeten zij in de wachtkamer plaatsnemen. Het besluit of iemand naar binnen mag, ligt bij de leidinggevende van de desbetreffende medewerker. Op dit moment is aan de personeelsingang nog geen wachtkamer: om deze te realiseren gaat de Kijvelanden de portiersloge verbouwen. Ook scherpt de Kijvelanden de toegangscontrole voor personeel dan nog verder aan naar 100 procent. Daarvoor is echter, naast de realisatie van de wachtkamer, ook een ophoging van de bezetting in de portiersloge nodig. Er moeten hiervoor namelijk minimaal drie voorportiers aanwezig zijn, terwijl er nu minimaal twee voorportiers aanwezig zijn. De Kijvelanden startte ten tijde van het onderzoek hiervoor de sollicitatieprocedure.

In gesprek met de Inspectie geven meerdere respondenten aan de aanscherping van de toegangscontrole van zowel bezoekers, goederen als medewerkers te omarmen. Zowel de voorportiers als de medewerkers van de EVBG-afdeling ervaren meer duidelijkheid in hun rol- en taakverdeling. De voorportiers ervaren daarnaast ook meer autonomie in hun handelen.

Verbetermaatregelen EVBG-afdeling

De werkinstructie voor bezoek op de EVBG-afdeling zal explicieter en eenduidiger worden omschreven en op onderdelen worden aangevuld. Ook zal meer nadrukkelijk toegezien worden op een correcte uitvoering van het bezoek op de afdeling.

De tbs-gestelden op de EVBG-afdeling eten met plastic bestek, voor het incident hadden alle tbs-gestelden hun eigen setje metalen bestek.

Sinds het incident wordt er op de EVBG-afdeling minder met (onbekende) invalkrachten en onervaren medewerkers van andere afdelingen gewerkt.

De teammanager en het hoofd behandeling hebben de visie voor de EVBG-afdeling opnieuw bij het team onder de aandacht gebracht en zij hebben deze visie in een document nader uitgewerkt. Hierin lichten zij de visie op behandeling en bejegening nader toe en wat dit betekent voor de rol van de medewerkers, coördinatoren en het afdelingsmanagement. Het afdelingsmanagement is met alle medewerkers in gesprek gegaan over hoe iedereen zijn rol en taken ziet en op welke wijze dit aansluit bij de visie van het management. In de onderlegger staat aan de hand van 32 doelen dat zij uiterlijk 1 oktober 2020 weer het vereiste niveau van forensische

zorg bieden en er sprake is van een prettige en veilige werkomgeving.[40] Om dit te bereiken is onder meer een tijdelijke coördinator aangesteld. De medewerkers van de afdeling en de coördinatoren krijgen ondersteuning door individuele werkbegeleiding, intervisie, scholing en teamdagen.

In gesprekken met de Inspectie noemen meerdere medewerkers van de EVBG-afdeling dat zij verbetering merken; er is meer structuur en meer rust in het team en tijdens het dagelijkse werk. Er is ook meer aandacht voor de inhoud en behandeling van de tbs-gestelden.

Verbetermaatregelen gijzelingsprotocol

De Kijvelanden gaat haar gijzelingsprotocol aanpassen zodat het protocol meer in lijn is met het gijzelingsbeleid van DJI. Ook is de Kijvelanden in gesprek met het opleidingsinstituut van DJI over hun trainingsaanbod. Zij nemen de voorportiers hierin mee. Ten slotte is de Kijvelanden voornemens een onderzoek te laten uitvoeren naar de mogelijkheden die zij heeft om een gijzeling te "vertragen en isoleren".

Borging verbetermaatregelen

De Kijvelanden heeft intern veiligheidsoverleg waarin onder meer de evaluatie en borging van bovenstaande verbetermaatregelen centraal staan.

5.3 Conclusie

In dit onderzoek staat de vraag centraal "hoe de begeleiding verliep van de twee tbs-gestelden in FPC de Kijvelanden voorafgaand aan en tijdens het incident en of daarbij is gehandeld conform het beleid". De Inspectie concludeert:

In deze casus was sprake van een gebrekkige uitvoering van de toegangscontrole en het niet in voldoende mate functioneren van het team van de EVBG-afdeling. Ook richtte de Kijvelanden niet de randvoorwaarden in om deze dynamische gijzeling te kunnen vertragen en isoleren. Door de samenloop van deze omstandigheden was het mogelijk voor deze twee tbs-gestelden om aan wapens te komen, een medewerker te gijzelen en de kliniek te ontvluchten.

Voorafgaand aan het incident was er sprake van een gebrekkige uitvoering van de toegangscontrole bij de partner van tbs-gestelde 1. Hierdoor ontstond de gelegenheid om een mobiele telefoon, een wapen met patronen en een mes naar binnen te smokkelen. De Inspectie concludeert dat het beleid rondom de toegangscontrole voor zowel de voorportiers als de medewerkers van de afdeling onvoldoende duidelijk was en zij onvoldoende samenwerkten. De Inspectie concludeert daarnaast dat het team van de voorportiers verdere ontwikkeling behoeft waarbij er noodzaak is tot duidelijke instructies en continuïteit in de sturing.

De Inspectie concludeert dat het team van de EVBG-afdeling voorafgaand aan het incident niet in voldoende mate functioneerde doordat er sprake was van kwantitatieve en kwalitatieve personele bezettingsproblematiek. In de dagelijkse bezetting werkte het team regelmatig met ondersteuning van medewerkers van

[40] Fivoor, Onderlegger EVBG-afdeling.

andere afdelingen en/of uitzendkrachten. Daarnaast was het team niet op de beoogde kwalitatieve sterkte. Het bieden van zowel intensieve begeleiding als intensieve beveiliging was onvoldoende in balans. Daarbij kwam ook de forensische scherpte en het herkennen van en handelen naar risicofactoren onvoldoende tot uiting. Voorts verliep de onderlinge samenwerking tussen medewerkers van het team van de EVBG-afdeling niet goed. De individuele kwaliteiten en competenties van de medewerkers van de EVBG-afdeling kwam onvoldoende tot uiting in het functioneren van het team als geheel. De Inspectie concludeert dat het team van de EVBG-afdeling in zijn totaliteit onvoldoende was toegerust om te werken met deze categorie tbs-gestelden met een EVBG-status.

De Inspectie concludeert dat de voorportiers werden geconfronteerd met een gijzeling en ontvluchting die zich razendsnel ontwikkelden. Zij handelden bij het zien van het gewelddadige karakter hiervan vrijwel direct in een reflex en openden de buitendeur. Zij waren niet getraind om te anticiperen op een dergelijke dynamische, gewelddadige gijzeling door te vertragen en isoleren. Daarbij merkt de Inspectie op dat het beleid van DJI de mogelijkheid biedt om bij direct ernstig gevaar voor het leven van de gegijzelde diens veiligheid te prevaleren boven het dicht houden van de buitendeur. De Inspectie concludeert voorts en bovenal dat de Kijvelanden niet de organisatorische, bouwkundige en elektronische randvoorwaarden heeft ingericht voor haar medewerkers om deze dynamische gijzeling te kunnen vertragen en isoleren. De Kijvelanden zou derhalve in ieder geval aandacht moeten hebben voor aanpassingen in het gijzelingsprotocol, (herhalend) trainingsaanbod en het gebouw. Tot slot concludeert de Inspectie dat DJI in de kwaliteitscyclus niet heeft geageerd op de summiere aansluiting van het gijzelingsprotocol van de Kijvelanden op het gijzelingsbeleid van DJI.

De Kijvelanden heeft inmiddels verbetermaatregelen getroffen voor het verbeteren van de toegangscontrole en het team van de voorportiers. Tevens trof de Kijvelanden verbetermaatregelen gericht op het functioneren van het team van de EVBG-afdeling. De Kijvelanden is voornemens organisatorische verbetermaatregelen te treffen, waaronder in elk geval aanpassing van het gijzelingsprotocol en het trainingsaanbod. Daarnaast verkent de Kijvelanden de bouwkundige en elektronische mogelijkheden.

Aanbeveling aan de Kijvelanden

De Inspectie beveelt de Kijvelanden aan om de reeds ingezette verbetermaatregelen te continueren, de voornemens om te zetten in maatregelen en de voortgang van deze maatregelen te monitoren. De Inspectie verwacht uiterlijk 6 maanden na publicatie van dit rapport een rapportage over de voortgang van de ingezette verbetermaatregelen.

Aanbeveling aan DJI

De Inspectie beveelt DJI aan om in de kwaliteitscyclus bij particuliere instellingen alert te zijn op de aanwezigheid van vereisten die nodig zijn om medewerkers te kunnen laten anticiperen op gijzelingen en ontvluchtingen.

I Bijlage Afkortingen

ANW-hoofd	Avond Nacht Weekend hoofd
BV&I	Bureau Veiligheid en Integriteit
CAM	Coördinator Afdelingsmilieu
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EVBG	Extreem vlucht en/of beheersmatig gevaarlijk
FPC	Forensisch psychiatrisch centrum
LBB	Landelijke Bijzondere Bijstandseenheid
OM	Openbaar Ministerie
PI	Penitentiaire Inrichting
SSH	Security, Safety en Housing
TBS	Terbeschikkingstelling

Missie Inspectie Justitie en Veiligheid

De Inspectie Justitie en Veiligheid houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken
toezicht op het terrein van justitie en veiligheid
om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen,
om risico's te signaleren
en om organisaties aan te zetten tot verbetering.
Hiermee draagt de Inspectie bij aan een rechtvaardige en veilige samenleving.

Dit is een uitgave van:
Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
Contactformulier | www.inspectie-jenv.nl

Oktober 2020

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.